ac Metellum uidisse in Creta cadauer trigintatrium cubitorum. Nunc etiam homines in borealibus regionibus esse dicuntur, qui equum, uel bouem in humeros assumant, uas quoq; ferreum mille librarum. Audiuimus etiam olim occlusum quendam Olegianum, qui curruum rotas manibus suspenderet singulas singulis, eas'q; circũuerteret. Idem brentas uini tres simul gestaret, singulas singulis brachijs, tertiam dorso, hæ capacitatem complent amphorarum octo, seu librarũ DCLXXII. Inter mulieres fortitudine & prudentia Zenobia præfertur, licet infœlici exitu, regina Orientis. Amalasuenta autem Theodorici Getarum regis filia, uirtute atq; sapientia laudatur. Videntur autem hæc maiora, quò rarius contingunt.

Mulieres uirtute præstantes.

CVRA MORBORVM SVPERSTITIOSA. CAP. XLIIII.

NON simplex est hæc tractatio, sed et causas morborũ mirabiles amplectitur, & curas rursus mirabiles, & quæ ægritudines corporis humani partib. sanentur. Nuper dum hæc scriberem, ciuis noster Ioannes Baptista Mõdœtiensis, singulo die, sole exoriente, dolore capitis supra nares corripiebatur, inde crescebat dolor, donec sol meridiẽ attigisset: ubi decederet, minuebatur, sic ut sub uesperam cessaret. Quid hoc? nisi quòd sol ascendens, uapores sursum in corpore trahit, quibus cerebri membranæ uexantur. Trahit autem, quia lentus est humor ac frigidus, qui non remittit nisi ui solis. Vt uerò à calore non uidetur, nam post meridiem magis crescere: calor enim à meridie accẽditur, magis quàm ad meridiem: æstatis exemplo, quæ à solstitio initium ducit, non ante illud.

Capitis dolor solatiũ.

Quædam

Quæ insomnia mouent cur.

Quædam uerò sunt, quæ licet ad morbos non pertinent, supersitiosa tamen ob occultam causam esse dicũtur, uelut quæ insomnia mouent, maximè tristia: uelut caules, cepe, polypi caput, quod etiam in adagium transit. Et non solùm quæ eduntur, sed lapides gestati, uelut ex achatum genere quicũq; maximè rubent, aliq; plures. Horum omniũ causam scire oportet nam de polypi capite, adagium ob id factum est, quod tantum incommodi afferat nocturnis terroribus, quantum edendo, quod sit sapidissimum, uoluptatis. Omnia igitur quæ mala insomnia mouent, insomnia uideri faciunt: attamen non omnia, quæ insomnia uideri faciunt, somnum cõciliant: nam noster ille lapis, de quo aliàs dictum est, cùm insomnia uidere faciat, tantum abest ut dormire faciat, ut etiam strenuè uigilias inducat. Vt uerò sunt quatuor discrimina circa somnum, ita totidem circa causas. Quædam enim somnum aut uigilias faciunt, alia insomnia mouent aut prohibent, alia iucũda aut tristia efficiunt, alia demum uera aut inania. Causarum quoq; genera totidem forsan erunt, aut secundùm naturam, ueluti Garamantes non somniare existimantur: plurimum somniant, qui in regionibus ubi uenti flant, degunt. Somnolenti item in conuallibus, & in hyeme. frigidisq; regionibus: uigiles, qui in siccis. Alij, turbida somnia & terribilia uident: alij, iucunda. Quidam falsa, quidam uera, aut secũdùm cibos: castaneæ, legumina, caules, somnia falsa & terribilia immittunt: iucunda, quæ dulcem sanguinem generant. Et generaliter iuxta humorum generationem, cibi abstinentia mediocris uera: nimia autem, tristia facit. Et animi cogitationes quales sunt, talia somnia faciunt. Vnde Caium Caligulam terreri solitum in somnis referunt: id non tam natura, quàm sceleribus ipsis euenisse puto. Similiter & sensuum

ſuum actiones per loca amœna ire, intereſſe iocis ac ludis ſomnia affert iucunda: bello & tumultibus, triſtia. Inde amuleta & preces, ſomnia uera exhibent. Nam de ſomniis terribilibus haud dubium eſt, quæcunque turbulenta generant, talia mouere: generant autem omnia acria quæ malè olent, & quæ flatus: etenim ciunt motum in ſpiritibus cum uinculo, uelut cepe, allia, porri, fabæ, caules, caput polypi. Maximè autem talia generantur, cùm in ore uentriculi fuerint: uel iuxta illud. Styrax quoq; talia excitat copiosè bibitus, & ieiunium exquiſitum. Somnos autem ſimpliciter, odores, & potus ex his quæ uehementer infrigidant & humectant, præterea anethum & iuncus leuis, inunctiones & balnea. Quæcunq; uerò ſomnos conciliant, odoreq; & ſapore acri ac tetro carent, ſomnia iucunda mouēt: magis autem mitia, ut uiolæ & nymphea, lactuca quoque eſt ex his. Imaginari etiam amœnos receſſus, pratáq; uirentia, & fontes ac flores, conualles, umbras, puellas, ſtellas in nocte ſerena atq; tranquilla, inſomnia iucunda mouent & ſomnum pariter: uelut & inter gemmas ſmaragdus, quia uirei ſplendore iucundo, & achates uirens: rubeus autem terribilia, niger triſtia, uelut & ſardonyx. Referunt, & genus eſſe cryſtalli cœruleo colore, qui iucunda ſomnia efficiat. De hyacintho aliàs dixi. Generaliter uiridis, croceus, & cœruleus, hi quidem remiſsi: uiridis autem intenſus cum ſplendore, ſomnos, ſuaueſq; excitant: uelut & croci odor aqua uiolacea cōſperſi. Non parum eſt iucundè dormire: nam præter uitæ auxilium, quibus nulla ſunt inſomnia, his temporis totius pars tertia perit: quibus tetra eadem pars eſt in cruciatu: quibus læta tanta pars accedit ad uoluptatem. Sed hoc diuinius eſt, futura aut ignota intelligere: utrum id contingat, nemini dubium eſt. Verùm an certa ratione, an fortuitò, multi

ò multi dubitant. Etsi modò certa ratione, quomodo uanæ à ueris dignoscere licebit: Cur etiam fiant quæ uera sunt, dicemus infrà, cùm theorematicorũ, allegoricorumq; causas explicare cogar. Quomodo uerò fiant, quæ uera sunt, nunc locus dicendi est: atq; ex his perspicuum erit, quantum ars euentum iuuare possit.

Principiò in omnib. natura præferenda est: nostrum genus ita somnijs ueris ex utroq; parente assueuit, ut res mira uideri possit. Sic Galenus de seipso etiam ac patre refert. Post, est locus: in tẽplo Aesculapij, ægri uera somniare soliti erant. Existimatur, eum qui ouina in pelle dormierit, uera somnia uisurũ. In sepulchris quidã dormierũt huius causa: alij solũm apud, uelut Aristotelis. Causam uel ingeniũ, de quo dicã, uel in locum, uel in affectũ referre oportet. Omninò uerò decet esse uacuũ ab animi perturbationibus, & bona mente, tum uerò cibo mediocri atq; simplici uti. Veritati quoquè perquirendæ intentum, non ab affectu trahi in partẽ. Demũ orare Deũ, ut talia ostendere dignetur. Quòd si quis operibus pijs, sanctisq; animum adhibeat, nõ leuiter proficiet. Quæ uerò de beata Helena referuntur, forsan ueriora sunt ad impetrãda somnia, quàm ut in crystallo uideantur. Cùm uerò obiter tractata res soleat non bene intelligi, quæ uerò magno cũ studio intelligatur, somnia in quibus uersatur homo, & non confusa sunt sed sibi consentientia, & quæ animã uehemẽter afficiũt, & clariora sunt, concoctoq; cibo, & post parcã cœnam, exorientéq; sole, uerissima sunt & euidentia, addidimus & aliâs, ut recta imago nobis obijciatur: talia ubi expergiscitur homo, animã admiratione plenã relinquunt. Certa ergo ratione uera fient somnia, ubi nouem illa superius enarrata affuerint. Quòd si uel locus, uel amuletũ, uel natura hominis iuuerit, quando-

Insomnia uera quomodo fiãt.

quidem

quidem hæc non tam in nostra sunt potestate, longè tutius pronuntiabimus. Tametsi uerò omnia perfeceris, non tamẽ omnia sunt recipienda, sed seligenda: quòd nihil inter mortalia toto genere perfectũ & absolutũ sit. Terminus autem abstinentiæ ciborum & uitæ sanctioris, & tranquillitatis, quoniam hæc omnia mediocria esse debent, nullus præfiniendus est: exquisitioris uerò cõtinentiæ in omnibus his, tum precum & cogitationis, intra quadragesimum diem finiri solet. Spontanea tamen somniorum uisio, semper quæsita, paribus in causis, securior est: quod illa ex largitione ac liberalitate à dæmonibus habeatur, hæc extorta uideatur. Optimum est igitur hæc facere, sed de somnio non cogitare. Cùm enim adeò anxiè quæruntur hæc, seu dare coganturquod nolint, seu deludere hiantes fas putent, aut ne fatum peruertatur, ambigua & fallacia præmonstrant insomnia: licet tamen his uti cùm à Deo quæruntur, nec tantum adhibes fidei, ut naturali ratione relicta, somnijs confidas: hoc sapientis & religiosi uiri munus est.

Nam somnia nonnulla, à ratione naturali diuinationem nanciscuntur, quam tam turpe est negare, quàm damnosum negligere. Huiusmodi Hippocrates & Galenus amplectuntur, sed nec alia genera contempserunt. Fuit mos antiquis, somnia meticulosa nemini patefacere, sed sibi soli enarrare, itemq; auerruncare, ac quasi auertere. Id quomodo fieret, ex Persio discere licet:

Hæc sanctè ut poscat, Tyberino in gurgite mergis
Mane caput bis terq;, & noctem flumine purgas.

Quæsitum igitur est iure meritò, unde ueritas somnijs & cur allegorica? Aut igitur quemadmodum in cœlo uiformæ sunt animalium atq; plantarum, atq; certi generis, ita ut colubris aut rosæ. Hæ autem causæ pro effectuum natura

Insomniorum ueritas unde.

tura obſunt, aut homini proſunt: imagines igitur non ex cibo aut humore, ſed aſtri ui, à ſimilibus cauſis excitatæ in ſomnis, declarant cauſam eam homini illi commiſceri: ob id igitur eo modo homo afficietur. Videt quis ſorbere ſe flumen: fluminis cauſa præpotens eſt, & quæ oppreſſura ſit priuatum quinque: ſorbet id, indicat intus & in penetralibus ingreſſuram. Cauſam igitur præpotentem, uiſcera eius commoturam declarat: non ferente igitur homine tantam commotionem, mortem portendit. Alius modus eſt, ut dæmones id oſtendant: non tamen clarè, ne uel fatum impediant: uel quia commodiora inſtrumenta docendi non habeant. Nos enim docemus canes & equos, qui ſi loqui poſſent, ſe longè melius doceri poſſe cõtenderẽt. Vel ut ſic adigant nos ad ipſorũ ſeruitutẽ, interpretes ſomniorum conſulendo, aut quia ſic coargui non timeant, ſi aberrent.

Tertius modus eſt, ut hæc uis non in imagine, ſed interpretis anima poſita uideatur, dæmone docente. Vnde ex ijſdem, non eadem prædicunt. Cæſari, quod uiſum ſibi eſſet cum matre concumbere, prædixerunt interpretes, dominũ futurum orbis terrarum. At Hippias Athenienſis cũm in Marathone barbarorum exercitum duceret, ex eodem ſomnio nihil plus lucratus, quàm ut ei dens excuſſus iaceret in terra, tantum ſcilicet terræ poſſeſſurus, quãtus dens ipſe eſſet. Ergo uis illa eſt in anima diuinantis, quia genio hæc habet. Prima quidem ratio abſolutior, ſecunda facilior, tertia utriq; ſeruit æqualiter. Si quis obijciat de petentium ſomnijs, reſpondebimus animam intentam negocio, cauſas uel leuiſsimas præſentiſcere: ſemper enim homo dum uiuit, cauſis aliquibus, imò pluribus commiſcetur, quas cũ ſentit imminentes, etiam affectus cœli cognoſcere poterit. Anima enim noſtra tanquam ſpeculum.

Verũm

Verùm ut ad rem reuertar: postquàm naturaliter somnia humoris dominantis qualitatem significant, fieri potest (cùm tria sint somniorum genera, à cibo, ab humore, à causa superiore) ut in duobus primis iucunda, in tertio uera habeamus. Tẽperantia scilicet cibi & potus iuxta singula, propriè autem purgatione iuxta secundum genus, & sanctitate uitæ, ueritatisq; amore iuxta tertium. In uniuersum igitur, omnia somnia uera sunt, aut enim noctis initio & cum sanitate fiunt, mutanturq; mutatione ciborum, & tunc à cibis proueniunt. Bonum igitur est in his perseuerare, quæ iucunda pariunt somnia, & absq; perturbationibus: abstinere ab his autem quæ tristia, terribilia & cùm grauitate, & impedimento. Si uerò iuxta mediam noctem & cum perturbatione, perseuerantq; diu, nec tamen eiusdem sunt argumenti, tunc humores significant. Si igitur iucunda & cum leuitate non mutare corpus: si cum timore, tristitia, grauitate, cibum minuere nutrientem, purgare corpus. Si uerò iuxta diluculum longa, clara, nec tum diu perseuerant, sed uel una, uel altera die à cœli imaginibus fiunt, imminẽtiaq; portendunt. Quæ uerò præterita referunt, ad cibos, ad humores, ad cœlum referri possunt. nam quæcunq; uidemus, ex uisis ortum habent. Cùm uerò miscentur, tunc uana apparent, sed non sunt: uerùm non facilè est interpretari. Et cùm interpres non bonus est, & cùm genus ad genus aliud refertur, uelut si cibos referat ad humores. Et cùm non rectè meminit.

Insomnia omnia uera sunt.

Insomnia falsa uidentur quatuor causis.

Medicata pocula.

Sed ad rẽ reuertor: ex hoc genere est poculorum ratio, iuxta lignorum naturam, aduersus uenena & lienis uitia, è fraxino: iuuaret ex auro, si quæ bona sunt tam facilè nobis communicarent, quàm mala: alia piccata, qui mos fuit antiquis, uelut aduersus comitiales cum peucedano, Talia ad

ueram medicinam pertinent, tametsi ob desuetudinē superstitiosa uideantur: sufficiat autem in omnibus exempla adduxisse: & pro exemplis, principalia quædam auxilia.

Canis rabidi morsui.

Maius est quòd in canis rabidi morsu, uaria afferuntur experimenta. Quidā cùm à rabido cane morsus esset transfixo pollice, panis crustā, ut à latere uides inscriptā, tribus sumpsit: quinquiesq; dicta singulis uicibus ieiunus precem dominicam dixit, pro quinque uulneribus Christi, quæ moriēdo accepit, necnon pro clauibus, ut dicūt: seruatusq; est immunis à maximo periculo. Res ita se habet, sed causa admodum incerta est. Videtur enim rabies primùm quandoq; falsa, cùm miseri anes in fugam acti pro rabidis habētur: atq; ita seruari à rabie, quæ nulla tamen est, frustra creduntur. Ipsi uerò canes etiam rabidi quosdā afficiunt, quosdam non: & hoc multis ex causis: aut quia exigua est, atq; ita paratos afficit, aliorum neminem: aut quia cùm quædam sit proprietas non satis manifesta, non omnes afficere potest, ut neq; aliarum ulla: aut quia, in hominibus quædā sunt proprietates, ueluti in cæteris animalibus: multi enim à canibus rabidis morsi, facilè corripiuntur, non ita anseres: ita hominum natura huic, uel huic animanti similis conspicitur: aut quia homines contraria natura sunt, uelut humidiores non afficiuntur ita, unde rarissimi, imò nulli (quod uiderim) infantes rabie corripiuntur: neq; fortes, ut timidi: neq; qui purgationes habent consuetas: aut ex uulneris qualitate: ubi enim multus defluxerit sanguis, spuma

S	A	T	O	R
A	R	E	P	O
T	E	N	E	T
O	P	E	R	A
R	O	T	A	S

illa

illa cum sanguine simul exit, & si uulnus amplum existat: aut si uni in carnosa parte, alteri in neruosa: uel ex syderum uaria constitutione, uel quia affectus in cane nondum est plenè cõfirmatus, uel iam minui ob uitæ imbecillitatem incipit: aut ob uarietatem auxiliorum: quædã etiam minuunt affectum, quæ auxilia non esse creduntur, alia augent: aut ob dispositionem hominis præsentem ieiuni, irati, ad morbum parati. Nimis longum esset, si cuncta referre uelim. Itaq; multis modis cõtingit hunc effectum frustrari, cùm uideamus ab uno cane rabido, plures quandoq; quàm à centum alijs similiter rabidis interire: ut quasi fatale uideatur homini illi, qui rabie correptus interierit. Quòd si pro ratione numeri rabidorum canum homines interirent, non adeò pauci hoc morbo interirent. Sed cùm tam multi euadant, & medicinæ, & superstitioni, & miraculo locus amplissimus datus est. Forsan etiam confirmato animo ex superstitione, cùm morbus hic, non nisi ex aquæ timore oriatur, tales euadunt. Vnde uidemus ex diuersis admodum generibus superstitionum, eundem tamen effectum sequi. Sed & de hoc etiam aliãs.

Quæ uerò odiũ inferunt, aut amorẽ, societate constãt: putrida maximè horremus, ut odor magis quã sapor displiceat: inde coniuncta his tædiũ uelut uini, lactis ac cæterorũ: inter cætera uerò quæ magis corrumpuntur, nec tã tetro odore sunt, uelut erytrinus: nã quæ fœtent multum, non facilè bibuntur: & si bibantur, non continentur, sed statim euomuntur: ita etiã sensim amaris assuescimus, & fœtidis, & uenenis, cum contrarijs eorum coniungantur. Quomodo natura immutanda.

Illud uerò quod contigit Carolo Zeno, Venetorum duci clarissimo, supra fidem est: nam cùm uulnus accepisset in genu lethale, nec imposita medicamenta quicquã profi- Caroli Zeni uulneratì cura mirabilis.

cerent, referunt Gallogræcum medicum sano genu medicamentum imposuisse, ex quo conualuit. Ergo certè cùm neq; rem uiderim, nec de ueritate satis constet, diuinare non possum. Sed si ita, uel sic est intelligendum, quòd colligatis cruribus inuicem, medicamenta perferente parte sana ut magis ualida, & doloris experte, conualuerit: uel quod facta comparatione ægram ex sana dignouerit: uel quod appositis medicamentis super partem sanam, morbum ab ægra distraxerit, uel etiam infirma parte adeò imbecilli calore incolumis fouerit, tot modis citra præstigias uidetur curata pars una, alteri opem afferre.

Cepe cur lachrymas cieant.

Quæri solet, cur cepe lachrymas cieant? non ob acrimoniam, quia nec allium, nec piper, cùm sint acriora. oleum illitum cit lachrymas, non nisi quia lentum sit: at cepe quia acris, oculos ferit: quia lenta, humorem educit. Quid igitur lentor facit (nam hoc de cepis à Rhodigino scribitur) ut lachrymas cieat? Quia oculus multos habet spiritus, unde ex eo multa perpetuò fit resolutio, quæ cùm impeditur, aut nimis properè prouenit, aut cogitur, lachryma prodit: impeditur à lentis, cogitur à frigore, properè exit uel ob gaudium, uel ob dolorem, uel ob æstum cerebri: atq; his omnibus causis oculi lachrymantur.

Puella plus urinæ emittens quàm põderaret.

Contingit etiam quandoq; mirabiles morbi, & inter reliquos anno salutis M.CCCCLXXXI. puella octodecim annorum mingebat singulis diebus urinæ libras circiter triginta sex: assumebat autem ex potu ac cibo non plus septem libris: itaq; factum est, ut singulis diebus emitteret circiter libras uiginti nouem: cumq; hoc sexaginta diebus perseuerauerit, conuenit ut in his sexaginta diebus emiserit ultra cibi & potus substantiam, libras M.DCC XL. hoc autem est longè maius pondere puellæ, etiamsi tota in urinam fuisset resolu-

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-30760-p0650-1 DFG

resoluta: nam puella non poterat excedere ad summũ, pondus CCL librarum, cùm neq; attingeret CL. Itaq; quæsitum fuit à Ioanne Marliano unde hoc contingere posset? respondit, aërem qui in arterijs ubiq; contineretur, in substantiam aqueam conuerti, eáq; eiecta alium succedentem similiter conuerti in aqueam, atq; ita multiplicari. Quòd uerò omnium maximum fuit, puella hæc post duos illos menses exactos, sanata est à Francisco Busto Medico. Existimandumq; est, cùm illo tempore bonæ literæ adhuc laterent, & cum his Græci authores, curatum fuisse uia & iuxta doctrinam Rasis in nono ad Almansorem, & Auicennæ. Hoc autem aliâs à patre audieram, sed non satis fidebam: inueni postmodum totam historiam descriptam. Quidã etiam retulit mihi uidisse impressam, sed nomen libri referre nesciuit. Et quamuis Marlianus materiam urinæ generandæ edocuerit, quod facillimum erat, quandoquidem nulla alia esse posset: nihilominus quod obscurum fuit, non declarauit, causam scilicet efficientem. Hæc fuit, ut uerisimilia referam, frigida & humida intemperies cum leuitate superficierum arteriarum & membrorũ, per quæ urina permeat, scilicet renum, uretarum, ac ueficæ: propter quas causas, uapores omnes qui in aëre humido continebantur, in aqueam substantiam uertebantur. Et ob id credendum est, tempus tunc fuisse humidum: nam & hoc in marmore templi augustioris Mediolani uidemus. Et ita constitutione cessante, sanata est potius quàm auxilijs, quamuis & illa nonnihil profecerint.

Porrò corporis morbi omnibus noti sunt, tam his qui assistunt, quàm qui habent: animi autem his qui habent, omnino ignoti sunt, alijs etiam non adeò. Quamobrem apud barbaros, & maximè Dei nomen ignorantes, quasi pueri

Vnde mirabilia hominibus.

certatim sibi figunt dæmonas ac mortuos eorumq; societatem, non ob aliud quàm ut quòd si sani essent, negarent tametsi uerũm: nunc cũm falsum sit, pro laude ducunt quod omni laude uacat. Quòd si nos aliqua testati sumus in hoc genere, ueritatis studio fecimus, non iactantiæ: nam & honores spreuimus, & Principum gratiam nõ affectauimus, posiquàm posse uiuere cœpimus: & opes neglexímus. Itaq; hæc nos fecimus, alium nobis finem proponentes humanæ uitæ quàm communem, seu errore ducti, seu aliquo numine, seu certa ratione: at quæ uituperanda sunt, si quis uehuti laude digna & maximè falso sibi ascribat, helleboro dignus est. In hoc itaq; genere fuêre Indi occidentales, strygæ apud nos, leuiumq; hominum non exiguus numerus. Vt omnes qui talia narrant, sint aut omninò simplices, aut improbi, aut stulti: nisi hi qui nimio ueritatis amore tenentur, qui numerum non faciunt. Ego si ueritas à Deo aliena esse posset, non magnifacerem utrum de Deo propter ueritatem malè sentiret, an de ueritate propter Deum. Sed hæc tractatio alibi peracta est.

Inunctionis mirabilis.

In Peru regione iuxta Bilcam, uidisse se refert Petrus Cieza Indũ, qui pro castrato curauit ancillã suã, quæ ulcera in pudendo habebat, ob idq; dolitabat, sola inunctione ex pinguedine cui immixtus erat puluis herbæ ferentis florẽ luteũ, siccatæ, imò exustæ igne candelæ. Quid mirũ, si ex genere uenenorũ sit, cùm apud nos argentum uiuũ idem faciat, napellus etiã prudẽter adhibitus. Erat & in eadẽ prouincia usus cuiusdã herbæ, quæ odorem tetrum ab ore auferebat, dentesq; dealbabat mirum in modum, affricata horæ spacio: nec tamen istud mirum omninò est.

Quædam etiam à proprietate, & quædam à similitudine, miro modo liberant: à similitudine, uelut uesicæ bouis

tres

tres coctæ in aqua, ebibita aqua, siccatisq; uesicis, ac cũ aqua ebibitis, dicunt omnes morbos uesicæ sanari, præcipuè uerò urinæ incontinentiam. Et similiter cùm à simili transitur in simile, uelut ad eosdem morbos ericij terrestres non solùm, sed & marini prosunt: & marini quidem ardori plurimum prodesse creduntur. A' proprietate etiam, uelut tineæ & alopeciæ, loto capite cũ decocto furfuris, abiectoq; furfure inungitur oleo, sale, succoq; hypomaratri, seu fœniculi parui, seu tortuosi. Ambrosiam quoq; producere uitam in longissimum æuum pleriq; affirmant. Italia quoque hanc herbam, licet raram fert: sed si feratur, non reijciet: facilè dignoscitur, quòd sola suo semine quemadmodum copiosum fert uinum, suauiter redolet: racemosa est, ruthæ folio, radice ualde longa exiliq;, nunquam floret. Vsus igitur herbæ huius, uitam producere creditur: nec ratione carret, quod ex proprietate fit.

Vrinæ quæ non retinetur.

Tineæ & alopeciæ.

Vitam longam quid efficiat.

Caret aũt ratione quod dicunt, nodos in umbilico ostendere filios ex eadem matre nascituros: aut enim simpliciter atq; hoc superstitiosius astrologorum prædictionibus. Fieri enim potest, ut moriatur, aut casta uiuat, quæ plures sit habitura filios: aut non simpliciter, sed quia potest: hoc autem modo plures nodos pleræq; habebunt, atq; uni coniuncta uiro plures, alteri pauciores: quod esse non potest, ut simul diuerso numero comprehendantur, aut maximum numerum continebit quomodocunq; coniungatur. Cùm ergo rarissimè contingat hanc potestatem non frustrari: aut enim non commodè coniuncta erit, uel etiamsi commodissimè, morbis, alijsq; occasionib. impedietur: quomodo igitur sciri hoc potuit, quod nunquam fermè accidit? Dicendũ igitur erit, fœcundos uteros, plerunq; plures nodos parere in umbilico, steriles autem paucos, nec ad unguem distinctos, ut euentũ

Filiorũ multitudo quomodo dignoscatur.

Problema tum ueritas quomodo exquiratur.

persæpe cõcordare uideantur. Atq; hoc modo, problematum ueritas exquiritur.

Guanorę sepulchrum.

Refert Hector Boëthius, Guanoræ cuiusdam beatæ mulieris in Scotiæ sepulchrum, si qua mulier calcasset, perpetuò sterilem euasisse. Ita & sanctæ fœminæ obsunt potius quàm prosint. Contigisse potest ut fortuitò aliquibus id euenerit, inde aliæ metu suppresis aut corruptis imaginatione mensibus, tales euaserint. Vel quod aliæ tentare non auserint, aut quòd in solo fuerit quod sterilitatem afferat. Hoc enim haud dubiè contingere potest: ita omnia credamus potiùs, quàm quòd qui boni sint, malè faciant.

Cur ægri qdã uerè uidere mortuos se arbitrentur.

Sed quid est quod multis per morbum mortuos, aut dæmonas uidere contingit? atq; adeò constanter, ut sanati uidisse se affirment. Velut Alexãder ab Alexãdro de seipso testatur: cùm (inquit) Romæ ægra ualetudine oppressus essem, iacerem q; in lectulo, speciem mulieris eleganti forma mihi planè uigilanti obuersatam fuisse: quàm cùm inspicerem, diu cogitabundus & tacitus fui, reputans nunquid ego falsa imagine captus, aliter atq; res esset aspicerẽ. Cumque meos sensus uigere, & figuram illam nusquam à me dilabi uiderem, quæ nam illa esset, interrogauit quæ tum subridens, & ea quæ acceperat uerba respondens, quasi me planè derideret, cùm diu me fuisset intuita, discessit. Forsan quis eum falsi accusabit, sed de hoc in libris de Arcanis dictũ est. Nihil aũt referre puto, seu is uiderit, seu alius: constat enim hæc fieri posse secundum naturam, & citra dæmonas: hoc enim nunc est nostrũ institutum. Igitur ægrorum quidã nihil uident tale, quidam uident: & horum, quidam reminiscuntur, quidem non. Eorum qui reminiscuntur, quidam existimãt omnino se uidisse, quidam agnoscunt se non uerè uidisse: cur igitur hæc accidant, inquirẽdum. Qui non uident,

uident, aut cerebrum non afficitur omninò: aut si afficitur, non superatur: quoniam igitur morientibus cerebri uires imbecilles fieri necesse est, ideò omnes uident. Non tamen sentimus in aliquibus eos uidere, quia motus exteriores cessant. Hi igitur nihil uidere existimantur, in quibus cerebri temperamentum tardiùs corrumpitur, quàm uires abolean tur sensus ac motus: quibus citius, hi omnes uident. Qui igi tur uident in morbis, hac de causa uident, quòd cerebri tem peramentum corrumpitur, & spiritus extinguuntur, & ua pores ad cerebri uentriculos ascendunt. Morbi autem hæc omnia facere solent: qui uerò cerebrum non petunt, ut in diarrhœis & abscessibus duris membrorum inferiorum, & hæmorrhosagijs & talibus, mortuos aut dæmonas, ni si prope mortem (cùm, ut dixi, discerni nequeat) non o stendunt. Qui uerò uident & obliuiscuntur, quasi est, ac si non uiderint, quod ex toto mens turbata sit, & uarianti bus imaginibus, seu intercepto interim sensu, uelut in pro fundè dormientibus cessat memoria. At qui uident, dum uerò recordantur, agnoscunt se non uerè uidisse, sunt hi in quibus ualidi sunt sensus, licet à nimio humore præpedian tur, uelut de Ossiandro aliâs diximus. At si sensus imbe cilliores sint, aut quasi dormientibus nobis, aut cùm ieiuna mus, quia reliqua non immutantur, uelut lectus, tigna, dies, hora: memoria enim manet, & sensus exteriores, in his uerè uidisse, uereq; audisse arbitramur. Et in uniuersum hoc ac cidit in ecstasi, quæ media est inter somnũ & uigiliam: hæc autem leuis sit oportet.

Magna & miranda sunt naturæ nostræ arcana: mulier quædam quæ habitat in orientali porta, uxor artificis can narum, uigintiquinque filios enixa est: atque ea fœcundi tas primùm mira fuit. Ex his, duos intra decem menses am- De duobus fratrib. mu- tis.

bos mutos, surdosq́, qui ambo superuixerunt, uiuuntq́. Primùm cum tribus molis, secundum cum duabus non solùm mortuis, sed putrefactis. Dum eos in utero gereret, non quemadmodum in alijs se habuit, sed in imo uentris pondus quasi plũbi sentiebat: uerisimile est, adnatas molas suæ frigiditate (sunt enim quasi sanguis congelatus) cerebrum læsisse: inde auditum & uim loquendi hebetatam, maximè cùm computruerint: læso autem cerebro fœtum descendisse aliquantulum, tum ea ratione, tum molarum pondere grauatam fuisse admodum. Sed & imaginatio rei plurimum potest: & maximè in prægnantibus. Nam prima uis huius uirtutis, est in uenere: cùm illa enim maximè excitatur, aut extinguitur. Secunda est in somno (ut aliâs dixi) unde ego cùm audio Polyphili historiam, statim dormio. Tertia est uomitus, ut enim fœda quasi sub oculis proponimus, statim nausea excitatur. Quartus locus est in prægnantibus, quæ fœtus maculis ex desiderio inficiunt. Quinta uis est in somnis, quorum memoria, horripilatio, & quandoque horror nos inuadit. Post hæc, uires obscuriores sunt, ut mingentium.

Imaginatio quibus in causis pluri mũ possit.

Sed tamen mortis imaginatio potens est, quæ si sit magna, secundo loco reponi debet. Quæ aũt causam habent, plus posse uidentur quàm ut simplici imaginationi tribuendum sit, ut expectatio tormentorum, metus Principis, res peragenda supra uires: hæc enim trepidationem, et mortem etiam quandoq́ inducere solent, concussis spiritibus: quemadmodum fieri solet in turba quæ magno in timore est: fleuisse quosdam cùm uellent quis dubitare potest, cùm & pueri iam diu maximè iniustè cæsi proruant in lachrymas? sudant alij eadem ratione æstum imaginantes, alij oscitãt, alij rident etiam nolentes, quod risu digna imaginantur: uoluntati enim

tati enim hæc uirtus paret, illi & huic pleraq; talia: id uerò & timidis & assuetis magis contingit, humidiorisq; naturæ, unde pueris ac mulieribus maximè: in his enim omnia hæc sunt. Et quibuscunq; ualidiores sunt mentis motus ac sensuum. Quibus uerò aliquid deest secundum naturam, his plerunque abundat aliud quasi præter naturam, aut naturalium aliquid præstantius est, ueluti cæcis, auditus, aut tactus: quibus autem plus aliquid, Aristoteles putat non habere usum: atq; ita plerunq; euenit, non tamē semper: etenim Cœlius Rhodiginus scribit uidisse Bononiæ hominem pauperem, utraq; manu, utroq; etiam pede sedigitum, qui tamen omnibus digitis uteretur integrè, nec aliter quàm si tantùm quinq; digitos in singulis manibus ac pedibus habuisset. Hi tamen deficiunt alijs in partibus ut plurimum, quod uitiosam habuerint generationem: & quasi monstrosi non exactæ mentis, & infortunati. Existimant autem fœtus contineri, si uermis qui in gramine inuenitur uiuus, & antequàm terram tangat collo suspendatur: diximus aliâs de ætite lapide. Sed uerius est, nodos ligneos è uisco quæ quercui adnascitur, id genus conuulsionis sanare quòd à flatu fit, nostri gramphum uocant. Debet superponi loco patienti, ut statim diffugiat: pingui sicco, tenuiq; præditum est id lignum, aut occulta ratione.

Homo sedigitus.

Abortū prohibentia.

Cōuulsioni à flatu.

Mãmis mulierū coërcendis.

Similiter referunt squatinam, mammis mulierum superpositam, adeò illas constringere, ut uirginum mammis assimilentur: atque id compertum experimento Rondelletius refert. Est autem frigida & sicca natura squatinæ, & quasi humanæ naturæ contraria, quamobrem & à recenti id magis fieri posse crediderim, & ab omnibus cartilagineis, & in puerorum genitalibus pari ratione.

Pili è mammis cur?

Pili è mammis (postquàm in mammarum mētionem incidimus)

cidimus) non prodeunt, quoniã nutrix talia deuorarit: sed Rondelletius affirmat, uidisse uermiculos è mammis mulierum exeuntes, acum quoq; è brachio, cũ aliquot annis in eo latuisset: nobis uermiculi minimi, ut uix discerni queant, in urina iã diu apparent. Non negarim tamen etiã, ueros pilos lactationis tempore ad mammas peruenire posse, quoniam attractrix uirtus in eis tunc ualida uigeat.

Dentiũ dolor qui mirabili modo sedabatur.

Multa enim sunt quæ quibusdam propria sunt, & mirabilem euentum sortiuntur, latente causa. Nuper cùm hæc scriberem dolor acerbissimus duos ultimos maxillæ sinistræ superioris dentes uexabat: unde consensu quodam, & alios omnes superiores eius partis dentes affligebat, & maxillam totam adeò ut os excuti uideretur: ium etiam oculum & aurem, & nasi partem eandem uehementer urgebat, nec ullo auxilio abscedebat, sed intermittens quandoque, reuertebatur. Dextra manu dentes apprehendebam, distrahebam, nihil proficiebam. Tandem casu aliquo inueni, quòd ubi sinistra manu leuiter apprehendissem dentem qui magis uexabatur, ita ut pollice partem exteriorem, indice interiorem comprehenderem, statim non solùm dolor illius dentis, sed & totius partis sedabatur. Illud uerò mirabilius, quòd quanto lenius tangebam, tanto celerius ac perfectius dolor sedabatur. Fiebat autem sedatio hæc confestim: & hoc cùm rediret dolor, sæpius plusquàm uicies sum expertus, donec sic sponte abscessit, & liberatus sum. Narrabat mihi Lactantius Florentinus uir grauis, & olim à secretis Pontificis maximi Clementis quinti, & nunc Principis Florentiæ, quòd cùm ei manus sinistra præcisa aliquando fuisset, & Norsiæ medico dextra, dum simul famularentur, quisque affirmabat in trunco brachij sensus digitorum mansisse, iuxta neruorum in digitos descendentiũ ratio-

Mẽbris præcisis sensus manent & consensus.

rationem. Et quod mirabilius est, pruritu eos neruos in memoriam quasi digitorum uexante, alterius manus digitorum correspondentium scalptu cum ore, pruritum in neruis cessare solitum: adeò consentientibus partibus superioribus cum inferioribus, ac dextris & sinistris, ut etiam superius dictum est.

Cùm membra compressa detinentur, spirituum transitus prohibetur, unde torpent adeò ut non tutò homo illis se committat, sentiturq; stupor: uelut & oculus dum inflammatione laborat, cæcitatem: at uerò præter id uellicationem quandam, uelut formicarum: ea fit quoniã partes inæqualiter afficiuntur, stupidæ enim sanis cohærent: quamobrẽ hic affectus & ob impotentiam, & ob doloris speciem quandam, grauis persæpe homini est. Nihil autem præsentius quàm membrum totum uehementer extendere ac fricare, uel alterius lateris manu, pollice apprehenso, pedem patientis cruris eleuare. Torpori sanando.

Apparent autem in quibusdam hominibus res monstrificæ, qualis in Augustino Barbadico patricio Veneto, qui cùm dissectus quod ex incerto morbo obijsset, inuentus est lapis in iecore iuxta felis uesicam grandior oliuæ nucleo: & quod magis mirum est, uiridis ad nigredinem declinãs, qui colos durioribus lapidibus solùm inesse solet: unde coniectura facilè assequi licet alectorium lapidẽ, si modò in gallo inueniri possit, in substantia iecoris potius aut uentriculi inueniri, quàm in ulla cauitate. Post quàm uerò in cadauerum mentionẽ incidimus, uisum est ut causam huius quæramus, cur nam cùm corpora merguntur (nam si non mergerentur, non suffocarentur) post duos aut tres dies aquæ innatent. Causa quidem est flatus, qui inter peritoneum & omentum gignitur: quod enim ita fit, ostẽdit tumor ille immensus Lapis in iecore humano. Causa cur cadauera aquis innatent.

mensus uentris præ cæteris. Videtur autem & tota cutis inflari, sed & pectus, at hoc non sufficit. Neq; enim mergerentur contento spiritu. Causa uerò quærenda est, cur adeò uenter in tantam molem excrescat: flatum enim constat esse: flatus autem ex humido generatur, cùm à calido dissoluitur: calidum autem ex putredine, putredo uerò quoniam pingue multum aqueo mixtum est.

Homines frigore quo modo perseant.

Qui frigore pereunt, mortis quidem initium à genitalibus suscipiunt. Indicio est, quòd mortuis genitalia inuoluta inueniuntur, atq; corrupta: quod etiã de equis diximus. neq; enim uidentur interiora mẽbra per se adeò à frigore afficiut corrumpantur, quoniam septis fulcita sunt: consensu autem exterioris & principalis sic afficiuntur, unde mulieres minus, genitale enim his intus est: unde iuuat ea fouere.

Leprosi cura mirabilia.

Referunt leprosos balneo eius aquæ, in qua cadauer abluitum sit, sanari. Sed de qua lepra agatur, haud compertum est: quædam enim scabiei pessimæ species est, alia ipsa elephantiasis. Similiter neq; obseruatum est, an semper id contingat, an forsan aliquando fortuitò: ratione tamen res ipsa non caret, nam materia quæ ad cutim propelli solebat, antipathia cadaueris à natura non amplius propellitur. Indita enim est hæc ratio contrarietatis, etiam in insectis, & eò magis in perfectioribus animalibus, & maximè equis ac canibus, ut odorem mortuorum sui generis refugiant: quantò magis humana natura, quæ admodum sensu prædita est, atque eo exquisitissimo. Itaq; occulta ui natura, non amplius audet transmittere exterius humorẽ peccantem: atq; eo magis si hæc patiente, hæc sciente fiant. At dices, retenta ergo maioris morbi causa erit: non, nam colligitur & unà emittitur per aluum, aut sudorem, aut alia uia: in quibusdam concoquitur: calor enim internus, ualidior

dior est. In quibusdam non sæuit, quia exigua res est: sed in cute, ob aërem, ob imbecillitatem, ob molestiam pannorum multum affligit, & amplum spatium occupat, & profundius depascitur. In quibusdam alijs diu latet, augetur, cogitur: etsi malum accedat regimen uictus, nec purgatio adhibeatur, tandem occidit. Iuuatur natura similibus, lac equæ bibitum à mẽsibus, uterus leporis, hirci testiculi adiuuant ad conceptum. Quædam certa ratione, pbu, scobs ligni cupressi, cortex mori, arthemisiaq.

Ad concipiendum.

Quædam etiam ueneficij potius quàm medicinæ loco habentur: sat sit leuiora recensere. Crepitus uentris, oua formicarum uel castanearum flores mouent. Cymini suffitus, pallorem: itaq; eo utebatur Portius Latro, ut studiosius uideretur. Maculosam faciem, uinum ebibitum in quo stellio quasi computruerit efficere, proditum est. Hoc ego non sum expertus. Verisimilius quod fertur de cyclamine: nam ebrietatem uino infusum parit, si uinum postea bibatur. Alij sal uino miscent, alij putant sordes aurium id efficere. Nympheæ radicem, obesse coitui, plures existimant: fieri potest, cùm flos idem efficiat, qui est imbecillior. Idem facit uitex: & de caphura aliâs dictum est. Mouent somnia terribilia, acria omnia quæ fœtent, & fabæ, ac lẽtes & caules: sed usu mitescunt omnia: ob id ualidius id efficere existimabantur semina leontopodij, & pycnocomi, drachmæ pondere: sed nunc herbæ, quamuis à Dioscoride descriptæ, ignotæ sunt. Porrò pro regula habendum est, omnia quæ somnum grauissimum mouent, mentem quoque mouere, & uanas imagines ostendere: qualia solanum, mandragora, apollinaris, halicacabum, mâlum spinosum, meconium, faba inuersa. Verùm ex solani speciebus eligere oportet, id quod folia ocimo similia habet. Verùm hæc fermè innoxia,

Crepitus uentris.

Pallori inducendo.

Faciẽ maculosam quid efficiat.

Inebriãtia.

Coitum impedientia.

Somnia terribilia.

Quæ mentẽ mouent.

cùm

cùm morbus cessauerit: reliqua quæ ex animalibus, præter polypi caput ueneficia sunt. Quoniam autem homini soli cor palpitat, ideò cùm stans aut supinus manens hoc sentit, cuspis ipsa iam palpitat: hoc autem contra naturã est, quoniam immobilis sit. Quòd si stanti palpitat, supino nõ, cor loco mouetur, & cuspis afficitur, sed non adeò. Si uerò neutro modo sentit hoc, sed cùm super latus sinistrum decumbit, alæ solùm uehementer mouentur, & supino hoc non aduenit. Verùm si se reuoluat, & manus sinistrũ latus tãgat, nec sentit, palpitat quidẽ cor & loco mouetur: cùm uerò sentitur, manu frequentia motus, nõ tamẽ decumbendo, leuissima est palpitatio, & cor immobile. In corde enim mobili, quælibet palpitatio maior uidetur. Trifariam autem palpitat, aut propter uenenum, aut flatum, aut sanguinis ipsius motũ, uelut in timidis. Melancholicis hoc symptoma familiare est, ob timorem: spiritus enim concitatur, à quo sanguis: & quia lien plerunq; in his afficitur.

Cor palpitat, quadrifariam.

Pueri & puellæ ne pubescant.

Vt pueri, puellæq; non pubescant, sanguine tynni illinepudenda, frigidus enim est ac crassus: & si alibi illinatur, idem præstabit. facit & hoc lomentum fabarum, si assiduè loca eo lauentur: detergit enim atq; ita prohibet, donec cutis solidetur humore glutinoso: talia autem, ut omnia fermè alia, minimè sunt perpetua. At quæ absurda sunt, diligentius perquirenda, uelut quod Aëtius refert, scilicet in domo, in qua ciconiæ pennæ fuerint, infantem non sternutaturum. Exercui enim te certis in rationibus: quoniam quod uita caret, si longius absit ab homine nullas uires habere potest. Quòd uerò sint homines qui nunquam somniant, & ubi cœperint, moriuntur, aut grauiter infirmantur: hoc & uerissimum est, & rationem habet, quoniam supremi membri temperies mutata est. Sic quòd quæ utero ferũt, grauio-

Vt infãs nõ sternutet.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-30760-p0662-8 DFG

grauiores patiuntur molestias, cùm fœtus capillos ædit: tũc enim fœtus afficitur, uelut post ortum dentibus erumpentibus: affecto autem fœtu, afficitur & mater. Muliebrium uerò mensium, cùm alibi sæpe meminerimus, placet hîc uires unà colligere: itaq; insecta occidunt, herbas plerasq; siccant, specula polluũt, lymphaticos ebibiti faciunt. Etsi dum illos mulier effundit (solet autem plerumq; id sub lunæ coitu facere) concipiat, fœtus imbecillis & leprosus, totusq; morbosus æditur. Ebur quoq; uitiant.

Homines qui nũquã somniant.

Grauida quando magis affligitur.

Comitialibus morbis (nam nulli alij magis debentur auxilia illa, quæ physica uocantur) Alexander scripsit pinguedinem chameleontis in oleo decocti, uentreq; ac dorsi spina inunctis, adeò prodesse, ut à morbo statim surgant, & post septimam inunctionem liberentur. Nicolaus prodidit, insusurrando in dextram aurem illud, Oremus præceptis salutaribus moniti: adiecta dominica oratione, post completam supplicationem, antequam absoluantur hæc ambo, ægrum à morbo surgere: uel forsan quandoque ita contigit, uel susurrus ille in eam aurem prodest. Vel cùm à flatu fiat, ut multi medici credunt, interim ille consumitur. Rinaldus magis ad rem: cùm luna Ioui iuncta est, dato patienti tribus diebus maceris, pæoniæ seminum & radicis dimidium drachmæ, foliorum gariophylatæ, & primulæ ueris (quæ est bellis) drachmam unam, teratur ac partiatur.

Menstũ muliebrium uires.

Melancholiam non parum iuuat, corpus urticis perfricare. Velut dentium doloribus, inter indicem & pollicem medicamentum imponere quod bullas excitet: quale cortex medius uitis albæ, uel ligustri exterior, uel ranunculi (cuius radix rotunda est) ipsa radix. Fumus quoque hyoschyami decocti canaliculo super dentem deductus, in

Melancholiæ.

Dentium dolori.

Ebrietati.

de os aqua impletur. Ebrietati absinthium, amygdalæ, caules præmansi.

Somnũ ut inducas.

Somno conciliando auxilia physica hyoschyamus sub ceruicali uiridis. Fructus iunci caulis pinguioris epotus. Oleum in quo oculus sinister eritij incoctus sit, in aurem instillatum. Vel apposita hirundine in angulis oculorum, atque abducta meconium instilla, potens est. Validius adhuc, si ex eodem fiat suppositorium, sed auferatur somno iam inchoato. Vel plantam pedum inunge pinguedine gliris, aut unguento ex aqua & aceto rosaceis atque argilla. Dicunt etiam, quod uix credi potest, dentes inunctos ex sorditie aurium canis, somnum profundum prouocare: referturq; ad Mundinum. Velut & illud, Malchus, Malchinianus, Maximianus, Constantinus, Dionysius, Ioannes & Seraphinus: sicut isti septẽ dormientes requiescũt in Monte Celior, nutu Dei, sic iste famulus pleno somno utatur, ipso iuuante, qui uiuit & regnat Deus per omnia sæcula sæculorum. Ita imago rei etiam si falsa fuerit, plurimum, hac in causa conducit: nam nos librum habemus fabulosum, quem cũm legimus, statim somno corripimur. Similis fermè, sed euidentioris superstitionis, est cũm spleni scirrhoso lintea in crucem imponunt: his securim, quã ligneo malleo percutiunt, scirrhusq; soluitur succedentibus diebus.

Superstitio sum.

Scirrho splenis.

Calculosis & podagrosis amuletum.

Illud absq; superstitione, radix Peoniæ masculæ Maio collecta & crescente luna, pro amuleto suspensa, podagricos & calculosos iuuat. Si sanguis fluat è naribus, constricto eiusdem partis digito persæpe sistitur. Alij in fronte patientis ex illius sanguine scribunt, Consummatũ est. Quid opus habet hac superstitione diuina potentia? Ad præcantiones igitur referendum: frustratur enim sæpius, ut pleraq; talia. Hoc minimè, si mammæ lacte turgeant, ampullæ in aqua

Sanguini è narib. fluenti.

Lacti è mã-

aqua calefactæ papillis appensæ, illud trahunt, uelut si infans sugat. Cicatrices etiam constat proprio semine abscondi, ac quasi delitescere. Febris accenditur, si cornuti scarabei in oleo decoquantur, atq; ex eo pulsus inungantur. Confert enim non parum quandoque febris superueniens, ut in conuulsione & arthritide, cùm ex materia frigida fuerint, nonnunquam etiam in resolutione. Cur uerò id contingat, an ex sola caliditate, an etiam proprietate quadam, ut potius reor, nam & ex euphorbio id accidit. sed exurit, non est hic locus disputandi. Vesicæ & œdemata excitantur, si thapsia loco superponatur, aut raspiolæ puluere locus fricetur. Soluuntur illita theriaca, uel cummo, aut aceto superposito. Quæ hominis sensum in tormentis auferunt præter stupefacientia, sunt ueluti succus apij, chelidoniæ, crocus, fuligo, medulla & pinguedo humana, & hæc arterijs illita, ut etiam oleum lacertarum: ebibitum quoq; uinum, in quo octo diebus insusum fuerit semen portulacæ marinæ, prohibet, ne tortus confiteatur. Referunt etiam, si quis dormiturus tempora liniat upupæ sanguine, uisurum in somnis mirabilia: quòd à ratione alienum minimè est.

Atq; hæc ita se habent: quod autem utilissimum est in hoc proposito & maximè admirabile, est morum mutatio. Quàm pulchrum enim est filium perditum recuperare, & in melius commutare? quod in pueris una ratione, uerberibus scilicet, fieri solet. Sed hanc pro literis discendis improbat grauis iudicij Quintilianus: nihil tamen terribilius fame: iuuant & admonitiones seueræ & æmulationis studiũ inter illos, & socius bonus ac satis firmus, ne maiore periculo quàm spe res agatur. Et quæcunque mutare possunt adolescentium animos, & mores illorum corrigere. Posse autẽ mutari, ex hoc conspicuum est, quòd etiam insani & stulti

mis extrahendo.

Cicatrices.

Febri cienda.

Vt locus citra læsionẽ infietur.

Vt tortus in eculeo non cõfiteatur.

Vt in somnis uideas mira.

Mutatio morũ quomodo fiat.

medica arte curantur. Quæ igitur hoc possunt, sunt trium generum: humana, medica, & diuina. Humana reuerentia: unde patruis antiquitus pueri educandi dabantur, in quorum fide par securitas, nec amor nimius iudicium peruertit, nec seueritatem frangit. Vnde illud Persianum, Cùm sapimus patruos. cuius frequens est exemplum in comœdijs. necessitas, peregrinatio, ornatus: in alijs autem uilis uestitus, carcer, compedes, triremis, fames, quæ omnia animantia domat sensus uegetioris. Medica, ut sanguis detrahatur ad uirium casum: atq; id sæpe, si oportet: sed hoc non absq; periculo uitæ, certum tamen: reficere autem oportet uino, in quo columbi iuniores cocti sint. Sunt qui cum alio iuuene bonorum morum duplici fistula, alij unica, commutare sanguinem posse sperent: quod si fiat, commutabuntur & mores. Helleboro quoq; tutiùs, & lapide Armeno purgantur: nec minus utiliter, si sæpius. Sic & cibi certi, & qui cerebro cõueniunt, uelut nuclei omnes, & præcipuè pineæ, & amygdalæ dulciores, & auium cerebrum, præcipuè gallinarum, & columbi nondũ uolantes, & somnus prolixior, & quæ humorem affectui animi contrariũ generant. Diuina autem supplicationibus constant, & philosophiæ institutione, & lectione assidua sacrorum librorum. Enthusiasmo quoq;, qui fit in habitatione loci secretioris, præsertim subterra: ubi tam terra, quàm aqua diuinum quiddã spirant: & magis si soli inhabitent, & aquam bibant illam, & à carnibus, sanguine ac uino abstineant. Prosunt quoq; lapides suspensi pro amuletis: smaragdus inter alios: chrysolitus nostier qui topatius est ueterum, magnum autem frustum suspendi debet. Adamas quoque & hyacinthus gestati, ita ut carnem tangunt. Dicunt etiam de chelidonio, & maximè epoto. Et assiduus usus margaritarum, & hyacinthorum

rubentium

rubentium multum confert: sicut & melissa, & borago, & annulus gestatus, de quo suo loco dicetur.

Auri lamina super coronalem suturam gestata, cerebrũ confirmat, & dolorem capitis remouet. Eadem diu è cordis regione gestata, palpitationem illius curat, & cor confortat, lætitiãq; auget. Quòd si super renes ponatur, ipsos confirmat, refrigerat, & ob id nephreticis magno est auxilio, doloresq; sedat. Inde nata opinio sigillorum: constat enim sigillum Leonis liberasse mulierem iam pluribus annis renum calculo laborãtem: sed cũm ex auro esset, & super renes deferret, an metalli, an sigilli uis iuuerit, dubium sanè est. De his tamen suo loco dicemus. Bracchialia quoque ex auro iuuant, ne materia ulla manus infestet.

Capitis dolori.

Cordis palpitationi.

Nephreticis.

Manuũ morbis.

Quædam etiam referuntur ad astra: nam nodi, silente luna, si diu fricentur abscedunt, oportet autẽ singulis mensibus repetere. Quædam dubia ratione: uelut quòd fulmine percussi, si homo circumambulet, uim loquendi recipiunt: attoniti enim prius, resipiscunt & loquuntur. Nam de his qui mortui sint iam, aut breui morituri, si intelligas, absurdum erit. Os hominis appẽsum ut carnem tangat, prodesse doloribus uentris qui per circuitum redeant, creditum est. Et annulos ex bubalorum cornibus, prohibere dolores qui in membris fiunt à flatu: ramphum quidam uocant. Est autem propriè in musculis, & quasi conuulsionis initiũ quoddam. Talia nec semper uera sunt, nec silentio tamen prætereunda, cũm in auxilio nullum sit periculum: & persæpe, ipsa morbi uiolentia, omnia etiam absurda cogat experiri. Illud planè non absurdum, ægros qui imaginem è pupilla reddunt, posse sanari: qui non, non. Eorũ tamen qui sanari possunt, multi moriuntur, quod nondum uis lethalis eò obreperit: periturorum autem, uix unus aut alter seruatur.

Nodi quomodo tollantur.

Fulmine percussis.

Ventris doloribus.

Musculorũ doloribus.

Aeger anconuale-scet.

Verrucis tollendis.

Cùm etenim uitalis calor manet, pupilla reddit nitore imaginem. Nulla uerò in parte medicina superstitiosior, quàm in abolendis uerrucis. Serapio refert, cõtactas singulas singulis ciceribus in mensium Calendis, ciceribusq; post terga reiectis, deleri. Nec tamen in Calendis Sol est in signorum initijs: imò neq; semper certo loco. Deinde quid refert, an post terga proijciantur, an in latus? uel aquam, aut ignem? Et tamen uir hic, in cæteris minimè est superstitiosus. Alij referunt, quod etiam expertum est, folio ficulneæ cõtactas aboleri, si folia ipsa sepeliantur. Sed quid sepultura hæc foliorum commodi afferat in hoc casu, non uideo: forsan etiam insepulta, idem efficient. Eandem superstitionẽ in columbi corde obseruant, postquam uerrucas tetigerint. Alij salis granis tangunt, & in furno illa postmodum exurunt. Causam omnium horum esse existimo, uim medicamenti, & opinionem hominis, & facilitatẽ operis, et casum ipsum: quem syderum constitutio quandoq; iuuat. Simili superstitione Aëtius consulit, canem summa diligentia sepeliendũ, qui ex morbo ab homine contracto perierit, nam plerosq; graues morbos homine liberato in eum transfundi putat.

Homines morbos in canes secũcubantes transfundunt.

Dormire in locis humidis, aut intra nouos parietes, præsertim testudinatos, graues morbos gignit: ueluti dolores, febres, cæcitates, resolutiones neruorum, memoriæ amissionem, insaniam, pituitæ abundantiam, destillationes.

Pernoctare locis humidis, quid afferat.

Vnguentum emolliens maximè.

Vnguẽtum emolliens maximè, olei de uitellis ouorum, mellis puri, singulorum partes duas: resinæ puræ, ceræ uirginis, singulorum partem unam: olei laurini partes quinq; misce, & cola, inunge in Sole.

Adurentia medicamenta.

Adurentia medicamenta calcis uiuæ partes duas, salis & saponis singulorum partem unam, trito misce, ure, & loco impone. Aliud, perforetur locus ignita subula, coryli ligno

gno cortice nudato fricetur, inde uitella ouorum tepefacta superponantur. Quòd si auro ignito locus aduratur, innoxium erit ac salutare. Aliud, è radicula orbiculi fiant, & super tegulam ignitam incalescant, superponantur à quinque ad nouem, unus post alium.

Fœcunditatis ac sterilitatis signa.

Vt fœcunditatem ac sterilitatem dignoscas in mascu- lis, semen in aquam immitte: si fœcundus sit, descendit ad imum: si fœcundissimus, etiam concretum, est enim ualde concoctum: si spargitur, minimè prolificum. In fœminis autem, si suffitus ex utero seu pessaria nares petant, & colores in angulis oculorum impositi saliuam tingant, prolifica est: aliter, ut Aristoteles inquit, sterilis. Si igitur fœcũda est mulier, nec tamen concipit, à coitu pessarium immitte statim, cerusam, thus, & picem: nam ex picis odore ad superiora uterus contrahitur, cerusa & thus cõfirmant ipsum: ita in usu antiquis hoc medicamen fuit.

Ad concipiendum.

Partus facilis ac difficilis notæ.

Mulieres autem parientes quædam lumbis dolent, quæ uix pariunt: quædam aluo, quæ ocyssimè: quædam imo uentre, quæ pariunt difficulter. Infantes autem nuper nati, sanguine ex umbilico profluente, moriuntur: at obstetrices peritæ, repulso per umbilicum sanguine, eos restituunt uitæ.

Infantes nuper nati qd agant.

Vt uerò nati sunt infantes, statim manum ad os admouẽt, queruntur q: & intra uigintiquatuor horas excrementum reddunt. Vbi mensis septimus aduenerit, dentire incipiunt: atque eo celerius, quo nutricum lac calidius extiterit. Vsque ad septimum diem obnoxij conuulsioni sunt maximè, lethalior tamen si aluus supprimatur, & à scapulis incipiat conuulsio, & quæ in plenilunio oritur. Et cùm nutrix obesior, lacq; crassius fuerit: ipsaq; flatuosis cibis ac uino utatur, maximeq; nigro.

Infantes q cõuulsioni obnoxij.

Venerem excitare creduntur spongiæ suppositæ, ut

Venerẽ quę

multũ excitent.

Athenæus refert, quod ego facilè crediderim, postquam durior decubitus idem efficere soleat, licet non adeò uehementer. Odorem quoque allei & ceparum, rutam tollere. Dioscorides refert: ego tamen alterius generis rutam requirerem, utpote ualentioris odoris. Sed multa scribuntur etiã ab egregijs autoribus, quæ minus uera sunt. Quominus demiror quendam scripsisse, rusticum habuisse in uentriculo gladios & frusta ferri, ni forsan ipse ob stultitiã sponte deuorasset. Illud naturale est quod Albertus refert, uidisse mulierẽ, quæ cũ diu cõflictata esset dolore renũ, graui dissecto loco decemocto lapides emisit magnitudine aleæ.

Miraculum de lapidib. à muliere decisis.

COMMVNES CALAMITATES. CAP. XLV.

De communibus calamitatibus, non uno in loco locuti sumus, seu in libris de Aeternitatis arcanis, aut de Fato, seu in Cõmentarijs super Ptolemæi artem prædicendi per astrorum cursus. Nihil tamen alibi dictum est, quod hic repetatur: ratio enim tractationis, penitus diuersa est in omnibus. Sed his omissis, naturales causas, & quomodo fiant hæc, diligẽtiùs spectemus. Videntur enim calamitates generales, ex generalibus causis necessariò fieri. Quæ autem generalia sunt, primùm quidẽ tria elementa. Et secũdum unumquodq; horum generaliter affici homines contingit: à terra quidem terræmotu, unde excidunt domus, & terra dehiscit, & colliduntur montes, & mare absorbet naues. Ab aqua fiunt inundationes, unde suffocantur homines & animalia, fitq; terra inhabitabilis, paludosa, & stagna frequẽtia, & aër corruptus. Ab aëre autem fiunt uenti domos euertentes. Sed & hoc consideratione